

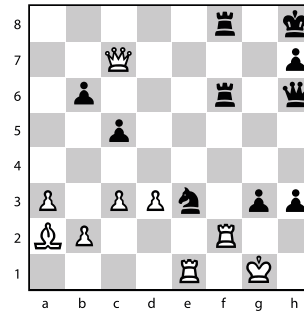
Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

Matla Biten Etütler

Bir satranç oyuncusunun temel hedefi rakibi mat etmektir. Dolayısıyla mat pozisyonları pratik oyunlarda sıklıkla karşımıza çıkar ve doğal karşılır. Bununla birlikte üst düzey oyuncular arasında oynanan oyunlarda mat nadiren görülür çünkü yenilginin kaçınılmaz olduğunu gören bir büyük usta mat olmayı beklemeden oyunu terk eder. Ne de olsa karşısındaki oyuncu

da büyük ustadır ve inatla oynamayı sürdürerek onun büyük bir gaf yapmasını ve mat etmeyi becerememesini ummak pek sportmence sayılmaz. Ama bazen de jest olsun diye nadir bir mat pozisyonun tahtada oluşmasına izin verirler. Böyle bir durum 2019 yılında GM Peter Svidler ve dünya şampiyonu GM Magnus Carlsen arasında ortaya çıkmıştı (Diyagram 1).

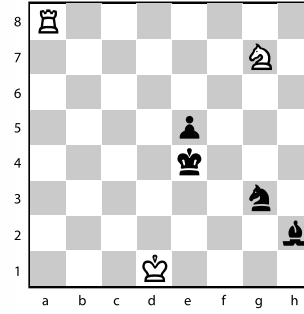
Diyagram 1
Svidler-Carlsen
Grenken Chess Classic,
2019

Carlsen'in bütün gücüyle rakibin şah kanadına yüklediği ve özellikle de g3 ve h3'teki piyonların bir

ölüm mangası gibi beyaz şaha ilerlediği bu pozisyonda Svidler, muhtemelen başına gelecekleri bile bile **32. Kxf6** oynadı. Carlsen, hediyeyle zevkle kabul etti: **32...h2+ 33. Şh1 g2#**.

Benzeri ancak satranç problemlerinde görülebilecek eşsiz bir mat pozisyonu! (Diyagram 2).

Beyaz oynar ve kazanır.

Ünlü etütçü Liburkin'in en ünlü etütlerinden biri. Normal şartlarda mevcut materyal ile oyunun beraberlikle bitmesi gerekir ama siyah filin sıkışık durumu dengeyi bozuyor.

Çözüm:

1. Ka2 Fg1

1... Af1 Şe1

2. Kg2 Şf3! 3. Kg1

Şimdi beyazın ona oyunu kazandırmaya yetecek bir materyal üstünlüğü oluştu. Ama siyahın gizli bir planı var...

3...Şf2 4. Ke1 e4

Bu hamleden sonra kalenin hareket alanı son derece kısıtlandığı gibi şahının korumasına muhtaç.

5. Ae6! e3 6. Ac5! e2+ 7. Şd2 Af1+

Artık beyaz kaleden vazgeçmek zorunda.

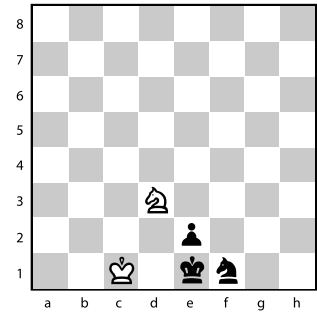
8. Şc1!!

8. Şc2? Ae4+ 9. Şd2 Ac4+ ve beraberlik.

8...Şxe1 9. Ad3#!

Beklenmedik bir mat!

Diyagram 4

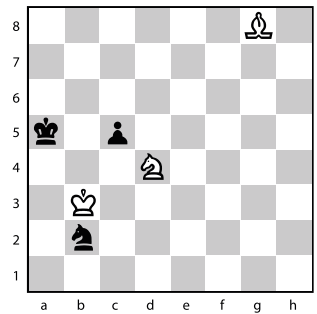

9. Ad3# sonrası ortaya çıkan mat pozisyonu. Siyah şahın kendi taşlarıyla çevrilmiş olması sayesinde beyaz tek bir atla mat edebilmiş.

Sonraki örneğimiz Belçikalı, daha doğrusu Flaman kurgucu Vandecasteele'ye ait.

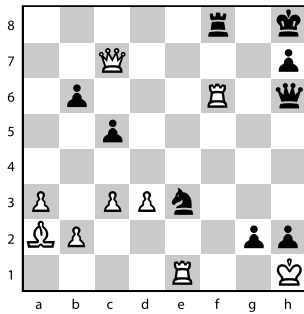
Diyagram 5

Ignace Vandecasteele
Schackend Nederland, 1962
Birincilik Ödülü

Beyaz oynar ve kazanır.

Diyagram 2

Satranç problemleri doğaları gereği belirli sayıda hamle içinde mat etme prensibine dayalıdır dolayısıyla mat zaten beklenen bir şeydir

ve mat pozisyonunun kendisinin özellikleri (model matlar bir yana) çok ilgi çekmeyebilir.

Etütlerde ise durum farklıdır ve hiç yoktan ortaya çıkan ilginç mat pozisyonları bazı etütlerin belkemiğini oluşturur. Bunlardan iki örnek vereceğiz.

Diyagram 3

Mark Liburkin
64, 1935
İkincilik-Üçüncülük Ödülü

Beyaz, kendi atı siyah piyonun tehdidi altında olmasaydı hemen 1. Şxb2 ile kazanabilirdi. Etüt, siyahın atını koruma çabası etrafında şekilleniyor.

Çözüm:

1. Axc6+

1. Şxb2 cxd4 =

1...Şb5

1...Şb6 2. Ae5 Ad1 3. Ag4 ve ardından 4. Şc2 ve 5. Şxd1.

2. Ae5 Aa4 3. Fc4+ Şa5 4. Ac6+ Şb6 5. Ad8 Şa5

5...Şc7 6. Ae6+ ve kazanır.

6. Ab7+ Şb6 7. Fd5 Şb5 8. Ad6+ Şa5 9. Fc4 Ab6 10. Ab7#

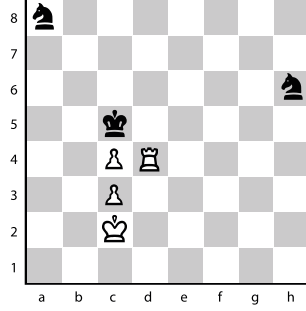
Yine tahtanın kenarında ilginç bir mat pozisyonu.

Ayın Soruları

Kendi başınıza çözmeniz için sizi matla sonlanan iki etütle baş başa bırakıyoruz...

Diyagram 6

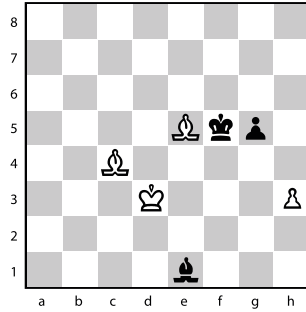
Sergey Kaminer
Leningradskaya Pravda,
1927

Beyaz oynar ve kazanır.

Diyagram 7

Yuri Bazlov, Vitali
Kovalenko
Shakhmatnaya Moskva,
1971
İkincilik Ödülü

Beyaz oynar ve kazanır.

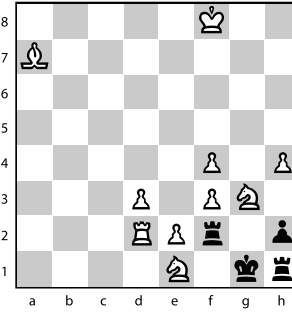
Geçen Ay Sorulan Problemlerin Çözümleri

Geçen ay sizlere ünlü Alman kurgucu Herbert Grasmann'ın 16 hamlelik bir probleminin çözümünü diyagramlar eşliğinde sunmuştuk. Ayın problemleri olarak da onun yapıtlarından iki

kurgu seçmiştik. Şimdi bunların çözümlerini veriyoruz.

Diyagram 8

Şahmati v SSSR, 1961
Birincilik Ödülü

Beyaz oynar ve 11 hamlede mat eder.

Bu problem için şu ipucunu vermiştik: Beyaz e2'deki kendi piyonu olmasaydı hemen Fxf2# ile mat edebilirdi. Problemin temel fikrini de işte bu piyonun oluşturduğu engelin ortadan kaldırılması oluşturuyor.

Çözüm:

1. d4 Kf1/Kg2 2. d5+ Kf2
3. Kd4 Kf1/Kg2 4. Kb4+ Kf2 5. Kb6 Kf1/Kg2 6. Ka6+ Kf2 7. e3 K~

7...Kxf3 8. e4+ Kf2 9. Kb6 Kxf4+ 10. Kf6+ Kf2 11. Fxf2#

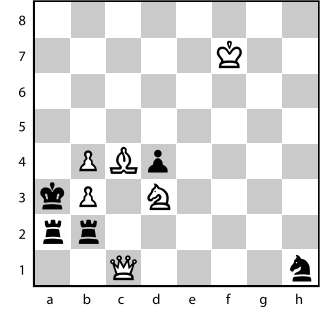
8. e4+ Kf2 9. Kb6 K~

9...Ka2 10. Kb2+ Kxa7 11. Kg2#.

10. Kb2+ Kf2 11. Fxf2#

Diyagram 9

Schach-Magazin,
1948
İkincilik-Üçüncülük
Ödülü

Beyaz oynar ve üç hamlede mat eder.

Çözüm:

1. Şg8! (zugzwang)

a) 1...Ag3 2. Vh6 ve 3. Va6#

2. Vg5? Af5!

b) 1...Af2 2. Vg5 ve 3. Va5#

2. Vh6? Axd3! ■

